

Opinnäytetyö (AMK)

Turun ammattikorkeakoulu

Esittävä taide

Teatteri-ilmaisun ohjaaja

2019

Karen Soinila

PEILISTÄ KATSOO

– valmistumisen vaikeudesta ja ammatillisen
identiteetin etsinnästä

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävä taide / Teatteri-ilmaisun ohjaaja

2019 | 44 sivua, ei liitteitä

Karen Soinila

PEILISTÄ KATSOO

- valmistumisen vaikeudesta ja ammatillisen identiteetin etsinnästä

Tämän opinnäytetyön lähtökohta on tutkia sitä, miksi kirjoittajan valmistuminen teatteri-ilmaisun ohjaajaksi on viivästynyt. Löytääkseen vastauksen tähän kirjoittaja on tutkinut omaa ammatillista identiteettiään, vaihtoehtoisia käsityksiä urasta, omaa henkilökohtaista identiteettiään sekä elämänvaiheeseen liittyviä piirteitä. Opinnäytetyössä yhdistyvät henkilökohtainen pohdinta ja viittaukset teoreettisiin lähteisiin. Lähdemateriaalina on käytetty Tiina Vihma-Purovaaran kyselytutkimusta urapoluista, Tony Dunderfeldtin elämänkaaripsykologian teosta, Timo Lampikosken uranvalinnan opasta sekä lukuisia eri internet-lähteitä.

Kirjoittaja aloittaa kartoittamalla yleisiä ja omakohtaisia syitä valmistumisen viivästymiselle. Kirjoittaja analysoi omaa ammatillista identiteettiään ja sen taustaa. Tämän myötä siirrytään pohtimaan vaihtoehtoisia käsityksiä urasta Tiina Vihma-Purovaaran urametsän ja Edgar H. Scheinin ura-ankkurien käsitteiden avulla. Kirjoittaja asettaa valmistumisen viivästymisen laajempaan kontekstiin tutkimalla sen suhdetta henkilökohtaiseen identiteettiin sekä elämänvaiheeseen. Tässä kirjoittaja käyttää muun muassa Tony Dunderfeldtin elämänkaari teoriaa. Kirjoittaja tutkii kriisien syklistä luonnetta ja etsii menneistä kriiseistä yhtäläisyyksiä nykytilanteeseen. Lopuksi kirjoittaja suuntaa katseen kohti tulevaisuuden mahdollisuuksia. Yhteenvedossa todetaan, miten oleellista itsetuntemus on osana valmistumisprosessia. Itsetuntemus ei ole ainoastaan keskeistä valmistumisprosessissa, vaan se on myös tärkeä osa teatteri-ilmaisun ohjaajan ammattikuvaa vuorovaikutuksen ammattilaisena.

ASIASANAT:

Valmistuminen, ammatillinen identiteetti, ura, aikuistuminen, elämänkaaren vaiheet, identiteetikriisi

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing arts / Drama instructor

2019 | 44 pages, no appendices

Karen Soinila

LOOKING FROM THE MIRROR

- the difficulty of graduating and finding your professional identity

The basis of this thesis is to research why the writer has experienced a delay in completing her degree as a drama instructor. In order to find an answer, the writer has examined her own professional identity, alternative concepts regarding careers, her own personal identity, and traits regarding her life phase. In this thesis, personal pondering and references to theoretical sources are intertwined. Source materials include Tiina Vihma-Purovaara's survey about careers, Tony Dunderfeldt's book about life cycle psychology, Timo Lampikoski's guide to career choices, and several different internet sources.

The writer begins by mapping both common and personal reasons for a delay in graduation. The writer analyzes her own professional identity and background. Consequently, the writer introduces alternative ways of conceptualizing careers, using Tiina Vihma-Purovaara's concept of "a career forest" and Edgar H. Schein's concept of career anchors. Furthermore, the writer places her delay in graduation into a wider context by examining its relationship with personal identity and life phases, drawing from Tony Dunderfeldt's life cycle theory. Moreover, the writer examines the cyclical nature of crises and investigates similarities between crises from the past and the current situation. Finally, the writer focuses on the possibilities of the future. The thesis concludes by stating how self-knowledge is substantive as a part of the process of graduating. Knowing yourself is not only essential in the process of graduating, but it is paramount in the role of a drama instructor, as a professional of interaction.

KEYWORDS:

Graduating, professional identity, career, growing up, life cycle stages, identity crisis

SISÄLTÖ

SANASTO	1
JOHDANTO: VALMISTUMISEN VAIKEUS	2
1 MIKSI VALMISTUMINEN VIIVÄSTYY?	4
Valmistumisen viivästymiseen liittyviä prosentteja	4
Mahdollisia syitä omien opintojen viivästyksen taustalla	5
2 OLENKO VÄÄRÄLLÄ ALALLA?	7
Musiikki vai teatteri?	8
Mitä halusin uraltani	9
Mikä on teatteri-ilmaisun ohjaaja?	10
Mikä on muusikko?	12
Ammatillinen identiteetti	13
3 MIKÄ IHMEEN URA?	15
Urametsä	15
Ura-ankkurit	17
4 MITÄ AJATTELEN ITSESTÄNI	19
Mikä tekee minusta minut?	19
Mitä enemmän asiaa ajattelee	21
Identiteetti	22
Itsetunto	23
5 ONKO TÄMÄ VAIN VAIHE?	25
Outoja tuntemuksia	25
Ovien auki pitäminen	26
6 ONKO KRIISI UHKA VAI MAHDOLLISUUS?	29
Miksi muutos pelottaa?	29
Kun olin 19-vuotias	29
Venyvät opinnot	30
Opiskelemaan pääseminen – kun suunnitelmat muuttuvat	31
Mitä kaikkea elämässä ei ole tapahtunut	32

7 ENTÄPÄ SITTEEN TULEVAISUUDESSA	34
Opettamisen kohtaamisesta	34
8 LOPPUSANAT	35
LÄHTEET	38

TAULUKOT

<i>Taulukko 1. Kuka minä olen.....</i>	<i>20</i>
--	-----------

SANASTO

Tälle sivulle on koottu opinnäytetyössä esiintyviä käsitteitä ja lyhenteitä.

Ammatillinen identiteetti	Millaiseksi ihminen käsittää itsensä suhteessa työhön ja ammattiin (Uraohjauksen sanakirja 2019).
Identiteetti	Millaiseksi ihminen käsittää itsensä. Sisältää myös ihmisen käsityksen omasta arvostaan. (Identiteetti – Kuka minä olen? 2019.)
Itsetunto	Ihmisen käsitys omista mahdollisuuksista ja rajoitteista. Hyvä itsetunto on myönteinen mutta realistinen käsitys. (Hyvä itsetunto on optimistista realismia 2019.)
Näty	Tampereen Yliopiston Näyttelijäntytön laitos
TIO	Teatteri-ilmaisun ohjaaja
Ura-ankkuri	Ihmisen motiivi tai arvo työnteossa (Lampikoski 1998, 20–21).
Urametsä	Yksi ihmisen kokemuksesta omasta urastaan kuvaava käsite. Samankaltainen käsite kuin urapolku. Poikkeaa urapolusta siten, että ammatillinen alue on laajempi eikä uralla edetä suoraviivaisesti yhden ammatin mukaisesti. (Vihma-Purovaara 2000, 37–48.)

JOHDANTO: VALMISTUMISEN VAIKEUS

Hyvä lukija.

Kerron sinulle salaisuuden. Minulla on ollut vaikeuksia valmistua. Valmistumiseni on viivästynyt vuodella, ja nyt haluan selvittää, mitä tuon viivästyksen aikana on tapahtunut. Olen tuntenut pelkoa, vihaa ja häpeääkin – miksi?

Valmistumisen pelko tuntuu ymmärrettävältä. Onhan edessä suuri elämänmuutos: siirtyminen opiskelusta työelämään, opiskelijastatuksesta työntekijäksi ja veronmaksajaksi. Konkreettisesti se tarkoittaa sitä, että päiviään ei vietäkään koulussa tai opiskellen. Alkaa uudenlainen elämänrytmi, jota määrittävät työt (tai työttömyys). Usein valmistumista seuraa se, ettei näekään opinnoista tuttuja kasvoja, ainakaan päivittäin. Valmistuttua matka ei kuljakaan tuttuun koulurakennukseen vaan jonnekin muualle.

Konkreettisen muutoksen lisäksi valmistuminen on henkinen muutos. Muutos opiskelijasta työntekijäksi vaatii erilaista suhtautumista työhön. Vastuullisuus korostuu. Myös painopiste muuttuu, kun päivien sisältönä ei olekaan yksinomaan uuden oppiminen vaan myös raha, taloudellinen itsenäisyys ja vapaus. Uusien verkostojen luominen ja uusissa ympäristöissä työskentely vaativat totuttautumista ja rohkeuttakin, jos vastassa on pitkään työelämässä olleita kollegoita. Valmistuvaa voi pelottaa töiden saannin haaste, kokemuksen vähäisyys, palkan riittävyys, jatko-opintomahdollisuudet, koko elämän palapelin yhteensovittaminen. Siirrytään nuoren aikuisen roolista kohti Aikuisuutta. Tämän kaiken jännittäminen kuulostaa hyvinkin normaalilta.

Kriisin osuessa omalle kohdalle sitä on ollut vaikea ymmärtää. Miten niin tässä on kyse normaaleista valmistumispaineista? Miksi minusta tuntuu siltä kuin elämä loppuisi? Miten minulla ei ole ollenkaan sellainen olo, että kykenisin huolehtimaan itsestäni ja antamaan itsestäni vielä muille? Miksi vertailen itseäni muihin, vaikka tiedän, että jokainen meistä on omanlaisensa, niin ihmisinä kuin ammattilaisinakin? Miksi häpeän itseäni, kun minun pitäisi nyt ”puhjeta kukkaan”? Kaiken lisäksi valmistumisen paineet eivät välttämättä vaikuta pelkästään työn alueella. Edessä oleva elämänmuutos ravisuttaa koko ihmistä ja heijastuu muillekin elämän osa-alueille.

En voi tietää, mitä juuri Sinulla on meneillään elämässäsi. Minä kirjoitan tätä opinnäytetyötä omista kokemuksistani ja ajatuksistani. Toivon sisimmässäni, että voit tunnistaa

niistä jotakin. Tai vaikka et suoraan tunnistaikään, ehkä ne voivat tarjota sinulle heijastuspinnan omille ajatuksillesi ja tunteillesi. Tarkoitukseni on sanoa, että jos olet miettinyt tällaisia asioita, et ole yksin.

Jäsentääkseni valmistumisprosessiin liittyvää myllerrystä olen etsinyt kirjallisuutta niin teatterin, psykologian kuin uraohjauksen alalta. Olen lukenut muiden teatterialalle valmistuneiden urapolkukertomuksia, elämänkaariteoriaa sekä ohjeita uranvalintaan. Olen tutkinut internetistä eri termien määritelmiä sekä etsinyt tilastoja valmistumiseen liittyen. Näiden lähteiden avulla olen etsinyt aiheeseen muita näkökulmia oman kokemukseni tueksi ja vastapainoksi.

1 MIKSI VALMISTUMINEN VIIVÄSTYY?

Valmistumisen viivästymiseen liittyviä prosentteja

Valmistumisen viivästymiseen voi olla monia syitä. Opintopsykologi Päivi Rätyn ja suunnittelija Anita Perttusen mukaan vuosina 2010–2011 Oulun yliopiston opiskelijoiden yhteydenotot opintopsykologisiin liittyivät seuraaviin asioihin:

- Opintojen suunnittelu – 16,2 %
- Opiskeluitsetunto – 12,0 %
- Mielenterveyden ongelmat – 10,3 %
- Muu ongelma – 10,1 %
- Jaksaminen ja stressi – 10,0 %
- Elämänkriisi – 9,3 %
- Motivaatio-ongelma – 8,6 %
- Opiskelutekniset ongelmat – 7,2 %
- Arjen hallinta – 7,0 %
- Paluu opintoihin – 5,2 %
- Esiintymisjännitys – 2,3 %
- Oppimisvaikeudet – 1,9 %

(Räty & Perttunen 2011, 9.)

Uskon, että suurin osa ihmisistä tunnistaa ainakin jonkin näistä omasta elämästään, oli sitten käynyt opintopsykologilla tai ei. Ne ovat luonnollisia asioita. Tätä tukee myös Opiskelijatutkimus 2010 -kysely, jonka mukaan korkeakouluopiskelijoiden yleisin terveyshaitta on stressi opintojen edistymisestä – tästä kärsi 34 % kysymykseen vastanneista eli jopa kolmasosa (Saarenmaa & Virtanen 2011)!

Jos valmistumisen viivästyminen on suhteellisen tavallista, miksi siitä on vaikea puhua? Miksi valmistumisen viivästyminen herättää häpeää? Seuraavaksi pureudun omaan kokemukseeni valmistumisen viivästyisestä.

Mahdollisia syitä omien opintojen viivästyksen taustalla

Pari vuotta sitten jaksamiseni alkoi rakoilla. Kolmannen opiskeluvuoden aikana hyppäsin intensiivisestä esitysprosessista toiseen. Keväällä surin yhdet pääsykokeet. Kesäprojektin aikana en enää osannut rentoutua ja muutuin itkuseksi. Neljännen opiskeluvuoden alussa oli pakko hidastaa. Pyrin välttämään vastuuta ja aktiivista osallistumista. Pitkään tunsin oloni synkäksi ja vihaiseksi. Välttelin luokkalaisiani.

En uskaltanut selvittää sairasloman mahdollisuutta, sillä pelkäsin, että jos en tee mitään opintoja, en saa tarpeeksi opintopisteitä kasaan opintotukea varten. Joten voimien hieinan kartuttua tartuin ehkä elämäni tärkeimmän esityksen valmistamiseen. Uskaltauduin tekemään jotain, mitä en ollut koskaan tehnyt, ja samalla olin lähimpänä pitkäaikaista haavettani: työskentelin monitaiteisessa ensemblessä ja sävelsin. Tein kuoromusiikkia, jonka lähtökohtana oli kauneuden ja eheyden kokemus. En ollut tehnyt sellaista aiemmin, ja vaikka olin myös innoissani, minua pelotti. Opettelin monia asioita aivan ruohonjuuritasolta, ja minusta tuntui, ettei juuri kukaan voisi auttaa minua näiden uusien askeleiden ottamisessa. Koulussa kuulin, miten monien muiden ihmisten elämä meni eteenpäin. He toteuttivat saamaansa koulutusta ja sitä kautta itseään. Koska minusta tuntui, että tein jotain poikkeavaa, en uskaltanut puhua asiasta. Häpesin sitä, etten kuulunut joukkoon. En kokenut olevani teatteri-ilmaisun ohjaaja eli TIO. Häpesin sitä, että koin, ettei minusta koskaan voisi tulla samanlaista kuin heistä.

Häpeä sai minut suojautumaan muulta ympäristöltä. Eristäydyin jonkin verran. Tunsin usein selittämätöntä vihaa, kenties puolustusreaktiona. Häpeä on oma arka mutta kiinnostava aiheensa. Miksi ihminen häpeää? Kun ihmistä hävettää, hän kokee tehneensä jotain väärin tai olevansa vääränlainen. Miksi minä häpesin? Koin, että en ollut sitä, "mitä pitäisi olla". Kuinka paljon siitä oletuksesta tuli ulkopuolisesta ympäristöstä, esimerkiksi opetuksen vaatimuksista, ja kuinka paljon minun sisäisestä ihanteestani?

Minulla on usein ollut sellainen tunne, etten kuulu joukkoon. Varmaan kaikilla on sellainen tunne, ainakin joskus. Välillä tunteen pystyy selittämään ihan tilanteen tekijöillä. Välillä taas tunne tulee jostain selittämättömästä syystä. Aiemmin tunne herätti minussa ahdistusta, ja vasta viime vuosina olen alkanut hyväksyä sen osaksi tunne-elämäni.

Joukkoon kuulumattomuuden tunne näkyy myös oman ammatillisen identiteettini hämmennyksessä. Teatterilaisten parissa tunnen itseni enemmän muusikoksi. Muusikoiden

parissa tunnen itseni enemmän teatterilaiseksi. Miten voisi olla jotain muitakin lokeroita?
Tai ei lokeroita ollenkaan – miten voisinkin tuntea itseni *minuksi*?

2 OLENKO VÄÄRÄLLÄ ALALLA?

Kun mietin, miksi oma valmistumiseni on viivästynyt, kaikista pahin skenaario on se, että olen väärällä alalla. Irrallisena kysymys tuntuu absurdilta, sillä usein taide- ja kulttuurialan ammasteista puhutaan kutsumusammatteina. Oppilaitosten pääsykokeet ovat monivaiheiset, ja lopulta vain murto-osa pääsee opiskelemaan. Tämä taas heijastelee nykypäivän työelämää, jossa säännöllisiä taidealan töitä ei ole paljoa tarjolla. Kuitenkin kysymys on perusteltu omaa historiaani ajatellen. Teatteri ja musiikki ovat olleet elämässäni pitkään ja sen myötä kysymys siitä, kumpaa olen enemmän.

Kun otan ensiaskelia kohti työelämää, on luonnollista, että ajatuksissa on kysymys omasta ammatti-identiteetistä. Kuka minä olen: teatterin tekijä vai muusikko? Haluanko jompaakumpaa enemmän? Olenko parempi toisella alalla? Tuntuu hedelmättömältä tarkastella sitä, kummassa olen parempi. Ensinnäkään en itse pysty puolueettomaan arviointiin. Toisekseen pystyykö kukaan muukaan? Voiko taiteen tekemistä ylipäätään arvioida numeerisella asteikolla 1–10?

Bruno S. Freyn ja Werner Pommerehnen (1989) taiteilijamääritelmässä taiteilijuutta voi arvioida kahdeksalla kriteerillä:

- taiteelliseen työhön käytetty aika
- taiteellisesta työstä saadut ansiot
- maine taiteilijana julkisuudessa
- tunnustus muiden taiteilijoiden keskuudessa
- taiteellisen työn laatu
- jäsenyys ammattiliitossa
- opinnot alan oppilaitoksessa
- subjektiivinen itsemäärittely

(Vihma-Purovaara 2000, 19).

Huh! Varsinkin jos näiden kaikkien kohtien ei tarvitse täyttyä, tämän mukaan olen ainakin taiteilija! Mutta tämä ei vastannut kysymykseeni. Kysymys teatterista ja musiikista vaatii oman historiani tarkastelua.

Musiikki vai teatteri?

Olen harrastanut musiikkia sekä teatteria lapsesta lähtien. Musiikin harrastamisen aloitin hieman varhemmin, 5-vuotiaana. Isäni soittaa selloa, ja ollessani lapsi hän joskus soitti yhdessä työkaverinsa ja tämän tyttären kanssa. Työkaveri ja hänen tyttärensä soittivat molemmat viulua. En tiedä, kuinka paljon minua vanhempi työkaverin tytär oli, mutta sopivasti muutaman vuoden vanhempi. Ihailin sitä, että hän soitti. Vanhempani kertovat, että vuoden verran pyysin saada oman viulun. Näinpä aloitin klassiset viulutunnit 5-vuotiaana.

Ala-asteella koulussa koin, että musiikin tunneilla oli melko selkeä, näkymätön jako: tytöt laulaa, pojat soittaa. Niin sanottuihin laulajatyttöihin lukeutui monia, joita pidin ilkeinä tai kiusaavina. Ehkä vaistomaisesti väistin heidän läheisyydessään oloa. Viime vuosiin asti olen kokenut oman ääneni hyvin henkilökohtaisena ja yksin laulaminen on pelottanut, vaikka sinänsä minulla on kohtalainen sävelkorva. Tuntui helpommalta soittaa, joten kun ala-asteen puolivälissä koululla alkoi käydä ulkopuolisen yrityksen kitarraopettajia, aloin soittamaan kitaraa. Tunneilla soitettiin niin klassista kuin kevyttä musiikkia, joten opin niin sointuotteita kuin näppäilytekniikkaa. Osittain kitaratuntien rohkaisemana pyrin aiempaa aktiivisemmin soittamaan kitaraa ja bassoa koulun musiikintunneilla. Yläasteella oli tarjolla valinnaisia bänditunteja, joilla jatkoin missiotani naiskitaristina. Pyrkimällä soittamaan kitaraa ajauduin samaan kastiin kilpailemaan poikien kanssa, ja vaikka sekin tuntui välillä turhautavalta, niin ehkä sitä oli helpompi ymmärtää kuin sanatonta kilpailuasetelmaa tyttöjen keskuudessa.

Teatterin harrastamisen aloitin 10-vuotiaana. Äitini oli bongannut Tikkurilan Teatterikoulun. Kävin ensin kesäkurssilla, sitten kesäleirillä, ja syksyllä aloitin teatteriryhmässä. Muistan ensimmäiset harjoitukset hyvin. Isäni kyyditsi minut paikan päälle, mutta ei löytänyt parkkipaikkaa ainakaan puoleen tuntiin. Olin myöhässä. Minua hävetti ja mietin, kannattaako enää mennä. Menimme kuitenkin. Isäni koputti ovelle, ja minä astuin sisään häntä koipien välissä. Sisällä odotti tuttu kasvo, nimittäin sama kesäkurssin ja kesäleirin ohjaaja! Ryhmäläiseni nauroivat hyväntahtoisesti. Uskalsin jäädä katsomaan, mitä tapahtuu seuraavaksi. Ehdin osallistua ensimmäisiin harjoituksiin ehkä tunnin verran, ja aika tuntui menevän nopeasti.

Teatteriharrastus jatkui Tikkurilassa läpi ala- ja yläasteen. Ala-asteella harrastus ja ryhmä oli minulle niin tärkeä, että odotin torstaipäiviä koko alkuviikon. Torstaina kuvamataidon tunnin jälkeen minut valtasi helpotus: ”Vihdoin on torstai-iltapäivä!” Miksi ryhmä oli minulle niin tärkeä? Ensimmäiset treenit olivat siinä mielessä merkittävät, että koin tullessi hyväksytyksi ensimmäisestä hetkestä lähtien. Minut otettiin vastaan hyvätah- toisella naurulla, vaikka olin kovasti myöhässä. Ilmeisesti koulussa kympin oppilaana olin tottunut sääntöihin ja niiden ehdottomaan tottelemiseen. Klassinen viuluharrastuskin vaati kurinalaisuutta. Teatteriryhmässä koin olevani hyväksyty, rakastettu ja kiinnostava siitä huolimatta, että tein virheen ja olin myöhässä. Rakastin teatteriryhmääni ja pyrin siihen, että kaikilla muillakin olisi hyvä olo. Muistan hämärästi, että parin vuoden ajan kysyin jokaiselta ryhmäläiseltä ennen treenien alkua, että mitä kuuluu. Koulussa ala-asteen ensimmäisellä luokalla minussa oli sellaista henkeä, että kaikki pitää ottaa leikkiin mukaan, mutta toisella luokalla koin tullessi kiusatuksi, joten ryhmähenkisyyteni heikkeni. Teatteriryhmässä saatoin toteuttaa tätä unelmaa.

Vaikka peruskoulun aikana harrastin paljon musiikkia (viulutunteja, kitaratunteja, koulun bänditunteja, koulun kuoroharjoituksia sekä musiikin teoriaa), omaa musiikillisuuttani rajoittivat kurinalaisuus sekä erilaiset kilpailuasetelmat. Näin ollen teatteriryhmän yhteisöllisellä ja hyväksyvällä ilmapiirillä oli suurempi vaikutus hyvinvointiini. Kun tuli aika hakea lukioon, valitsin Kallion ilmaisutaidon lukion, vaikka harkitsin myös Sibelius-lukiota.

Kalliossa toteutin taiteellista puoltani mahdollisimman monella eri tavalla. Kävin teatterikursseja, musiikin kursseja, kirjallisen ilmaisun kursseja, tanssikursseja... Opintoni venyivät neljään vuoteen, sillä viimeisenä keväänäni halusin ehtiä tekemään kaikenlaisia projekteja: teatterin lukiodiplomin, musiikin lukiodiplomin sekä kirjallisen ilmaisun loppu- työn. Olin monesta kiinnostunut.

Mitä halusin uraltani

Milloin olen ensimmäisen kerran kuullut teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksesta? Mahdollisesti yläasteella tai viimeistään lukiossa. Taiteen perusopetusta tarjoavassa Tikkurilan Teatterikoulussa moni ohjaajistani oli koulutukseltaan teatteri-ilmaisun ohjaaja, joten sitä kautta olen ainakin tutustunut alaan.

Lukiossa kuulin jostakin, että teatteri-ilmaisun ohjaaja voi olla myös taiteellinen ohjaaja, esiintyjä ja kirjoittaja. Monipuolinen ammatti kuulosti hyvältä, sillä lukioaikaan olin kiinnostunut näistä kaikista. Päädyin hakemaan Metropoliaan sekä Sibelius-Akatemiaan. En vielä osannut ajatella muita teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksia. Vasta kun Metropolian koulutusohjelma lakkautettiin, rupesin ottamaan aktiivisesti selvää, missä muualla voisin opiskella ja silloin päädyin hakemaan Turkuun.

Mikä on teatteri-ilmaisun ohjaaja?

Teatteri-ilmaisunohjaajan opintojeni aikana on tunneilla usein keskusteltu siitä, että teatteri-ilmaisunohjaajan ammattikuva mielletään usein sisällöltään aika hämäräksi ja moneen suuntaan venyväksi. Kun kokeilin syöttää Googleen hakusanaksi ”teatteri-ilmaisun ohjaaja”, löysin Wikipedian tynkäartikkelin, josta saa kuvan siitä, millaiseksi teatteri-ilmaisunohjaajan ammattikuva yleisesti mielletään. Wikipedia kertoo, että teatteri-ilmaisun ohjaaja työskentelee yleensä alan opetus- ja suunnittelutehtävissä taiteen perusopetuksessa, harrastajakentällä tai sosiaalialalla. Hän voi myös työskennellä esiintyjänä tai ohjaajana teatterissa. (Wikipedia 2019).

Yksi stereotypia ja oma alitajuinen ihanteeni näyttää seuraavalta: teatteri-ilmaisunohjaaja on iloinen aikuinen, jolla on päällä värikäs villatakki, verkkarit ja villasukat. Hän on ennen kaikkea ryhmänohjaaja, ja hänellä onkin laukussaan paperia, tusseja, sakset ja maalarinteippiä valmiina seuraavia harjoitteita varten. Hän on matkalla opettamaan joko taiteen perusopetuksen parissa tai vetämään jotakin työpajaa. Hän kuuntelee, keskustele rakentavasti ja kannustaa. Hän voi olla hieman pöllähtäneen näköinen, ja hänen hiuksensa hapsottavat hieman, mutta se annetaan hänelle anteeksi, sillä se johtuu vain hänen omasta luovuudestaan. Hän on valmis kokeilemaan uutta, ja hän kannustaa muitakin sellaiseen. Hän on vuorovaikutuksen ammattilainen, joka osaa ottaa kaikki huomioon ja välittää empaattista maailmankuvaa.

Mistä tämä stereotypia ja oma ihannekuvani on tullut? Ehkä taiteen perusopetuksen parista, sillä harrastaessani siellä teatteria ennen omia opintojani moni ohjaajistani oli koulutukseltaan teatteri-ilmaisun ohjaaja. Ehkä heissä on jotakin yhteistä tuon stereotypian kanssa, ja he vaikuttavat minuun esikuvina jossain määrin vieläkin. En toki halua antaa

heistä liian yksipuolista kuvaa, sillä he toisaalta ovat myös paljon muuta kuin tuo stereotypia. Taiteen perusopetus ja ylipäättään opetushommat ovatkin harvoja vakituisia työllistymispaikkoja teatterialalla. Vakituinen työpaikka voisi löytyä myös laitosteatterista, mutta luultavimmin sinne hakevat myös Teatterikorkeakoulusta valmistuvat ohjaajat. Johtuuko tästä teatteri-ilmaisun ohjaajan korostunut stereotypia iloisena ryhmänohjaajana taiteellisen ohjaajan sijaan?

Teatteri-ilmaisun ohjaajan opintoihin kuuluu paljon ryhmän ohjaamisen opintoja sekä pedagogisia opintoja (nykyään pedagoginen pätevyyskin). Siispä kuva teatteri-ilmaisun ohjaajasta teatteriopettajana on perusteltu stereotypia. Tämä on rooli, jota pitkään aikaan en kokenut omakseni. Suoraan sanoen pelkäsin opettamista. Opintojen alussa varsinkin ajatus lasten opettamisesta hirvitti. Ajattelin, että siinä on niin paljon vastuuta, että teen varmasti virheen. Entä jos sanallistan jotenkin harkitsemattomasti, vahingossa annan lapselle huonoa palautetta ja lapsi saa traumoja? Entä jos lapsi ei enää usko auktoriteetteihin, ryhmätoimintaan tai teatteriin? Entä jos tajumattani välitän lapsille eteenpäin omia arvojani ja omaa maailmankuvaani, jotka eivät olekaan täydellisiä? Entä jos minusta jää lapsen menneisyyteen säröjä? Näistä peloista johtuen olen lykännyt ryhmänohjaamiseen ja opettamiseen liittyvien kurssien suorittamista. Oikeastihan olen pelännyt virheiden tekemistä, aivan kuollakseni. Vaikka olen ollut tietoinen siitä puolesta itsessäni, sitä on ollut vaikea erottaa opettamisesta.

Teatteri-ilmaisun ohjaajan opintoihin kuuluu muutakin kuin opettamista ja ryhmänohjaamista. Opintoihin kuuluu niin ohjaamista, esiintymistä kuin kirjoittamistakin. (Siinä mielessä lukioaikainen käsitykseni opinnoista piti aivan paikkansa.) Opintojen myötä mielikuva teatteri-ilmaisun ohjaajasta taiteellisena ohjaajana on monipuolistunut. Ohjaamisen suhteen olenkin saanut harjoitella erilaisia työskentelytapoja: tekstilähtöistä ja devising-prosessia, monologin ja useamman esiintyjän ohjaamista.

Eri kurssien tarjoamien työkalujen myötä on ollut mahdollista syventää omaa taiteellista ohjaajuuttaan. Silti usein olen tuntenut kompastuvani johonkin. Tekstilähtöisillä kursseilla minun teki mieli ohjata jotenkin muuten kuin tekstilähtöisesti. Skenografiakursseilla minusta tuntui, että en taida olla kovin visuaalinen. Näyttelijän ohjaamiseen keskittyvillä kursseilla olen tuntenut suurimmat epävarmuuteni. Opintojen aikaiset suuremmat omat ohjaukseni olen toteuttanut ohjaamalla musiikkia. Minkälainen ohjaajuus jää jäljelle? Millainen ohjaaja minä olen? Etsinkö minä vielä tapaani ohjata vai teenkö sekalaisesti kaikkea?

Tuntuu kuin teatterin tekemisen maailmat aukenisivat kuin maatuskat. Aina yhden teatterin osa-alueen sisältä löytyy jokin erityisosa-alue. Yhteen asiaan syventyminen edellyttää valintaa ja muiden pois rajaamista. Jos haluaisin löytää kaikista pienimmän maatuskan, en voisi jäädä tutkimaan niitä kaikkia edellisiä maatuskoja. Samalla tavoin, jos haluaisin oikeasti syventyä ja tulla jonkin asian erityisosaajaksi, en pystyisi syventymään samaan aikaan muuhun.

Konkreettinen esimerkki tästä on valosuunnittelu. Kokeilin valosuunnittelua ensimmäisen kerran opintojen ensimmäisenä vuonna. Opintoihin kuului valojen ajaminen ylemmän vuosikurssin opiskelijan ohjauksessa. Se oli minulle uusi ja kiinnostava tapa katsoa esitystä ja olla vuorovaikutuksessa esiintyjien kanssa. Kiinnostuksen myötä päädyin suunnittelemaan valot harrastajateatteriesitykseen, sitten opinnäytetyöhön, sitten speksiin. Mitä enemmän valosuunnitteluja teen, sitä enemmän opin ja sitä kautta kiinnostukseni syvenee. Aina välillä mielessäni käy ajatus, olisiko tämä sittenkin minun juttuni. Sitten hoidon ajatuksen kauemmaksi, sillä minua pelottaa ajatus hypätä täysillä siihen suuntaan. Koen, että voidakseni ryhtyä sen alan ammattilaiseksi minun pitäisi osata vielä paljon enemmän. Mutta miksi se ei voisi olla myös minun juttuni?

Mikä on muusikko?

Onko muusikko sellainen, joka ylipäättään soittaa tai laulaa? Onko muusikko, jos ei osaa vielä soittaa tai laulaa, mutta musiikki herättää intohimoa ja on valmis näkemään oppimisen eteen vaivaa? Onko muusikko vain, jos on opiskellut musiikkia kokopäiväisesti? Onko muusikko, jos on valmistunut korkeakoulusta muusikon papereilla? Tavallisessa puheessa muusikko-sanaa käytetään löyhemmin, mutta onko muusikolle jotain virallista selitystä? Onko muusikko ammattilainen vai harrastaja?

Suomenkielisen nettisanakirjan mukaan muusikko on ”musiikin esittäjä, varsinkin (ammatti)soittaja” (Suomisanakirja 2019). Tämä sanakirjamerkitys ei anna minulle selvää vastausta, onko muusikko ammattilainen vai harrastaja, joten käännyin etymologian puoleen. Englanninkielinen Online Etymology Dictionary -sanakirja (2019) hakee sanojen merkitykset yli kuudesta eri sanakirjasta (mukaan lukien Oxford English -sanakirja). Sivuston hakutuloksen mukaan englannin sana *musician* tulee vanhasta ranskan sanasta

musicien. Sana on peräisin 1300-luvulta ja tarkoittaa ”henkilöä, joka on lahjakas musiikissa”. Vasta 1400-luvun puolivälin tienoilla sana sai lisämerkityksen ”ammattimainen musiikin esittäjä”. (Online Etymology Dictionary 2019.) Toisen englanninkielisen sivuston mukaan muusikko voi tarkoittaa niin ammattilaismuusikkoa (erityisesti musiikin esittäjää) kuin ketä tahansa, jolla on lahjoja musiikin alalla (Dictionary.com 2019). Kun hakee netistä sanan ”muusikko” merkityksiä, törmää yhä uudestaan samaan kysymykseen. Sanakirjoissa merkitys on kaksijakoinen: muusikko voi olla henkilö, joka soittaa ammatikseen, tai henkilö, jolla on kykyjä soittaa.

Sanakirjan toisen merkityksen mukaan olen muusikko. Mutta miksi se ei tunnu riittävän? Miksi minun pitäisi olla molempien merkitysten mukaan muusikko? Jotta kukaan ei voittu osoittelemaan minua ja sanomaan, että olen huijari! Jotta kenelläkään ei ole nokan koputtamista, edes tiukkapipoisilla puritaaneilla! Ja toisaalta voiko jonkin työn saantiin vaikuttaa se, onko papereita vai ei. Ilman papereita minun tulee jatkuvasti todistaa omat kykyni. Se tuntuu raskaalta. Yhä uudestaan minun pitää todistaa muille ja itselleni, että olen riittävä. Vai enkö vain itse usko sen riittävän?

Ammatillinen identiteetti

Edellä kuvattu valinnan vaikeus teatterin ja musiikin välillä sekä ammattilaisuuden ja harrastajuuden monet käsitteet johdattavat kysymykseen siitä, millainen on ammatillinen identiteettini. Mitä se edes tarkoittaa? Uraohjauksen sanakirjan (2019) mukaan ammatillisella identiteetillä tai ammatti-identiteetillä on useita merkityksiä. Sanakirja siteeraa Anneli Eteläpellon käsitystä, jonka mukaan se on ”- omaan elämänselviönsä perustuva käsitys itsestä ammatillisena toimijana, sekä käsitys itsestä suhteessa työhön ja ammattiin.” (Mt.) Tämä ammatillisen identiteetin merkitys korostaa siis elämänselviönsä. Siihen nähden minulla on historiaa sekä teatterin että musiikin parista.

Samassa sanakirjassa Vähäsantanen ym. (2012) luonnehtii ammatillista identiteettiä seuraavasti: ”Ammatti-identiteettiin kuuluu yksilön käsitykset itsestä ammatillisena toimijana – mihin kokee kuuluvansa ja samaistuvansa.” (Mt.) Tämän valossa välillä koen olevani enemmän teatterin tekijä, välillä enemmän muusikko.

Kolmas Uraohjauksen sanakirjan lainaama määritelmä on tiukempi. Päivi Arasolan (2004) mukaan ”ihmisellä on ammatillinen identiteetti, kun hän tuntee itsensä henkilöksi,

jolla on ammatin vaatimat taidot ja vastuu ja kun hän on tietoinen resursseistaan, mutta myös omista rajoituksistaan. Hän samaistuu ammattiryhmänsä normeihin ja etiikkaan.” (Mt.) Tämä osuu kipupisteeseen sen suhteen, voinko sanoa olevani muusikko, jos minulla on harrastajatausta?

3 MIKÄ IHMEEN URA?

Vuosien varrella minulla on ollut erilaisia haaveita. Ennen opiskelemaan pääsyä olen nähnyt mielessäni, miten työskentelen osana jotakin ensembleä, jonka kanssa teemme nykyteatteriesityksiä. Kesäisin Kaustisen kansanmusiikkifestivaaleilla minua on poltellut, kun olen katsonut nuorten kansanmuusikoiden bändejä ja miettinyt, miksen minä ole tuolla. Mutta nämä haaveet eivät ole sijoittuneet samaan todellisuuteen. Päässäni minulla on ollut niin sanottu ”teatteriminä” sekä ”muusikkominä”. Pitkään olen ajatellut, että nämä kaksi minää eivät voi yhdistyä. Miksi ne eivät voisi yhdistyä?

Koen paineita siitä, että minun pitäisi olla jonkin alan erityisasiantuntija, jotta voisin olla ammattilainen ja elättää itseni. Toki työllistymistilanne on tavallaan joustavampi kuin edellisten sukupolvien kohdalla. Lampikoskikin (1998) toteaa, että käsite uraputkesta alkaa olla vanhentunut, sillä eläkevirkoja on yhä vähemmän. Uraputken tilalle on tullut käsite urapolusta, joka korostaa yksilön valintoja ja jolla voi edetä myös sivusuunnassa. (Lampikoski 1998, 9–11.)

Jos minun pitää valita syventymisen kohde, onko se teatteri vai musiikki? Kysymystä tuntuu vaikealta ratkaista, koska tosiasia on, että molemmat ovat olleet osa elämääni jo pitkään. Identiteetin tasolla koen itseni välillä enemmän teatterilaiseksi, välillä enemmän muusikoksi. Painaako vaakakupissa enemmän tutkinnot ja niiden osoittamat taidot vai motivaatio ja halu oppia? Entä tallustelevatko kaikki muut ihmiset urapolkuaan tyytyväisenä eteenpäin, tietäen valinneensa ”sen oikean tien”? Jos koitamme nähdä tämän kah-tiajaon ulkopuolelle ja vaihdamme näkökulmaa, voimme kysyä, onko malli, johon yritän sopeutua, rajoittunut? Entä jos ammattia ja uraa voisi ajatella toisin?

Urametsä

Tiina Vihma-Purovaara (2000) teki kyselytutkimuksen 1980- ja 1990-luvuilla Teatterikor-keakoulussa ja Tampereen Yliopiston Näyttelijäntyön laitoksella opiskelleille. Kyselys-sään hän pyrki kartoittamaan muun muassa sitä, miten tuona aikana opiskelleet ja val-mistuneet opiskelijat ovat työllistyneet, eli minkälainen ”urapolku” heille on syntynyt.

Vihma-Purovaara törmäsi käsitteistön yksipuolisuuteen. Aluksi hän käytti termiä urapolku, kunnes joku kyselyn vastaajista kommentoi asiaa näin: ” - - Se ei oo mulle ehkä mikään urapolku vaan niin kuin metsä. Et mä en koe meneväni jotain tiettyä reittiä, kohti onnen lähdeettä. Vaan että siellä on siellä täällä asioita, joita mä haluan tehdä”. (Vihma-Purovaara 2000, 35–36).

Tutkimuksen tuloksena Vihma-Purovaara laajensi uraa kuvaavaa käsitteistöä seuraavasti: urapolku, urapuisto, urametsä, urakolo, urakivikko, urasuo. Urapolku-käsitteellä Vihma-Purovaara tarkoittaa sitä, että henkilö on tehnyt enimmäkseen sen ammatin töitä, johon hän on valmistunut. Urapuisto-henkilöt ovat puolestaan tehneet oman ammattinsa lisäksi yhden tai kahden muun lähialueen töitä. Esimerkiksi ohjaaja on voinut kirjoittaa. Urametsäläiset ovat tehneet urallaan hyvin paljon erilaisia teatterialan töitä sekä esimerkiksi elokuva-alan ja musiikin alan töitä. Urapuisto- ja urametsä-kertomukset ovat samankaltaisia, mutta urametsässä korostuu monialaisuus. Urakolossa olevat ovat tehneet oman ammattinsa töitä 1–3 työpaikassa. Urakolossa on pysyvyyttä ja turvaa. Urakivikossa olevat henkilöt ovat kohdanneet urallaan vaikeuksia (esim. työttömyyttä), joka on parhaassa tapauksessa käännetty oppimiskokemukseksi. Urasuossa olevien ammatinvalinta ei ole välttämättä osunut kohdalleen, sillä työnteko on kuvattu ahdistavana ja pakollisena asiana. (Vihma-Purovaara 2000, 37–48.)

Vihma-Purovaara kuvaa ”urametsäläisiä” erityisen monialaisiksi (mt.). Tämä herätti huomioni ja aiheuttaa minussa tunnistamisen reaktion: opintojen aikaisissa projekteissa olen näytellyt, esiintynyt, ohjannut, suunnitellut dramaturgiaa, tehnyt valosuunnitteluja, tehnyt äänisuunnitteluja, soittanut ja säveltänyt. Kuten lapsenakin tykkäsin harrastaa monia asioita taidealan sisältä. Onko kyse termien ja sisäisten mallien rajoittuneisuudessa? Jos alitajuinen mallini on urapolun muotoinen, mutta minun ominaisuuteni veisivät minua enemmän urametsään, ei ihme, että koen paineita valita!

Toki tässä opintojen päättymisen ja työelämän alkamisen kynnyksellä on vaikea sanoa, millaiseksi tuleva työelämä muodostuu. Vihma-Purovaaran kyselyn vastaajilla oli kuitenkin muutama vuosi työelämää jo takana, joten heillä on historiaa, jota katsoa taaksepäin. Kenties väläyksen tulevaisuuteen voi antaa Vihma-Purovaaran kuvaus urametsäläisistä: ”Urametsä-vastaajille on tyypillistä kokonaisvastuun ottaminen työstään sekä itsensä elättämisen vaatimus. Jos ei oman alan töitä riitä, tehdään väliaikaisesti muuta. Näin vastaajat olivat koko ajan laajentaneet omaa osaamistaan.” (Vihma-Purovaara 2000, 41.) Pitäisikö minun vain luottaa siihen, että urametsä kantaa?

Ura-ankkurit

Yksi tapa käsitellä uranvalintaa on ensin tunnistaa itselleen tärkeät motiivit ja arvot. Professori Edgar H. Scheinilla (1987) on käsite nimeltä ura-ankkurit. Scheinin mukaan ura-ankkurit ovat ihmisen motiiveja ja arvoja työnteossa. Ura-ankkureita on kahdeksan:

- 1) ammatillinen erityistaito
- 2) johtajuus
- 3) itsenäisyys
- 4) turvallisuus
- 5) luovuus
- 6) palvelu
- 7) haasteellisuus
- 8) elämän kokonaistasapaino

(Lampikoski 1998, 20–21.)

Mitkä yllä olevista motiiveista ovat minulle tärkeimmät? Jos ammatilliset haluni kohdistuvat teatterin ja musiikin alueille, haluan työskennellä taiteen alalla eli luovalla alalla. Nopeasti ajateltuna taiteentekijälle tärkein ura-ankkuri täytyy olla viides kohta, luovuus. Kyllä, luovuus on olennainen osa luovalla alalla toimimista. Mutta eikö luovan alan sisältä löydy monia erilaisia työnkuvia, joissa tarvitaan muutakin kuin luovuutta? Esimerkkejä voi keksiä jopa teatteri- ja musiikkialojen sisältä:

- 1) ammatillinen erityistaito – fyysinen teatteri, naamioteatteri, improvisaatio, käsikirjoittaminen, viulisti (klassinen solisti sekä orkesterimuusikko), viulisti (kansanmusiikkiyhtye)
- 2) johtajuus – ohjaaminen, harrastajaryhmän ohjaaminen, teatterin johtaja, kulttuuriosuuskunnan puheenjohtaja, kapellimestari, soitonopettaja
- 3) itsenäisyys – freelancer (ylipäättään), kirjoittaja, säveltäjä
- 4) turvallisuus – opettajuus, laitosteatteri, musiikkiopisto
- 5) luovuus – Kaikki? Vai mikä luovalla alalla olisi vielä erityisen luovaa?
- 6) palvelu – harrastajaryhmän ohjaaminen, soveltavan taiteen kenttä, osana taiteellista työryhmää toimiminen (esim. valosuunnittelu, äänisuunnittelu, puvustus, lavastus), soitonopettaja
- 7) haasteellisuus – vankilateatteriohjaaja, huippunäyttelijä, freelancer, huippuviulisti
- 8) elämän kokonaistasapaino.

Jos minun on vaikea hahmottaa, millainen minä olen teatteri-ilmaisun ohjaajana ja muusikkona, onko helpompaa hahmottaa, mitkä ura-ankkurit tuntuvat tärkeiltä? Mikä on minulle työnteossa tärkeää? Minkälaisessa työssä voisin täten viihtyä?

Tähän mennessä teatteri-ilmaisun ohjaajana on tuntunut hyvältä tehdä monenlaisia. En tiedä, onko kyse siitä, että olen vielä urani alkuvaiheessa ja minulla on siksi tarve kokeilla. Tällä hetkellä luultavimmin en viihtyisi pelkästään ohjaajan roolissa tai pelkästään osana taiteellista työryhmää. Työroolin vaihtelu virkistää ja kasvattaa minua tekijänä. Kenties freelancerina oleminen sopii minulle? Toisaalta olen alkanut inhota aikatauluja. Mitä useampi projekti on meneillään, sitä enemmän täytyy sovittaa aikatauluja. Aikataulujen sovittamisessa täytyisi osata ottaa huomioon niin itse tapahtumien kestot, ajankohdat ja päällekkäisyydet kuin prosessien vaiheet. Lisäksi pitäisi osata ennakoida oma jakaminen ja se, ettei jokainen päivä ole virkeystasoltaan samanlainen. Olisiko minulle sitenkin hyvä olla jossain turvallisessa, pysyvässä virassa? Mutta jos olisin pelkästään yhdessä paikassa töissä, haaveilisin kuitenkin siitä, mitä kaikkea mahtaa tapahtua ”tuolla ulkona”... Onko tässä elämäni tasapaino – monipuolisuuden ja turvallisuuden välinen ristiriita?

Muusikkona olen tähän mennessä enimmäkseen esiintynyt, säveltänyt ja sovittanut. Esiintymiset ovat enimmäkseen erilaisten kokoonpanojen kanssa, joissa on tullut myös sovitettua. Säveltämistä olen tehnyt sekä omia kokoonpanoja että teatteriohjauksia varten. Olen yhdistänyt musiikintekoa ja teatteria tekemällä myös äänisuunnitteluja ja olemalla livemuusikkona.

Teatterin ja musiikin kautta toteutan erilaisia ura-ankkureita. Musiikin parissa korostuu roolini esiintyjänä ja säveltäjänä, jolloin korostuvat ammatillinen erityistaito ja itsenäisyys. Teatterin tekijänä nousee esiin esiintyminen, ohjaaminen, opettaminen sekä taiteellisessa työryhmässä toiminen. Tällöin korostuvat esimerkiksi johtajuus ja palvelu.

4 MITÄ AJATTELEN ITSESTÄNI

Edellisissä kappaleissa mietin sitä, miten ammatillista identiteettiä ja uraa voisi hahmottaa eri keinoin. Esimerkiksi ura-ankkurien kautta voi hahmottaa omia arvojaan ja motiivejaan työnteossa. Omien arvojen ja ammatillisen identiteetin tutkailu vie nopeasti itsetutkiskelun äärelle.

Ehkä mä haluaisin - - tulla enemmän sinuiksi mun sisäisen ja ulkoisen maailman kanssa. Koska välillä musta tuntuu, että mä meen ihan sekaisin siitä, mitä mä luulen olevani, mitä mulle on sanottu mun olevan, kuka mä haluaisin olla ja kuka mä oikeasti koen olevani. Nää on kaikki erilaisia asioita. - -

(Kirjoittajan päiväkirja, päivämäärä tuntematon.)

Itsetutkiskeluun on monia keinoja, joista voi etsiä itselleen sopivimman: hengitysharjoituksia, päiväkirjan kirjoittamista, keskusteluja ystävän kanssa, liikuntaa... Itsetutkiskelu on jopa trendikästä mindfulnessin ja meditaation tullessa tutuksi yhä useammalle. Netti on täynnä erilaisia selfhelp-sivustoja ja -artikkeleita, jotka painottuvat yksilön elämän laadun parantamiseen ja onnellisuuden lisäämiseen.

Varsinaisesta onnellisuuden lisäämisestä ei tässä luvussa ole kyse vaan itsensä tarkastelusta. Olen kokenut, että keskellä muutosta voi hämärtyä se, mistä on tulossa ja minne on menossa. Tässä tilanteessa itsestäni on tuntunut tarpeelliselta ottaa aikaa sen jäsentämiselle.

Mikä tekee minusta minut?

Tässä opinnäytetyössä olen pyrkinyt suhtautumaan itsetutkiskeluun mahdollisimman objektiivisesti. Pyrkimykseni on todeta, minkälaisia ajatuksia ja tunteita tunnistan itsessäni, vaikka se onkin hyvin haastavaa.

Olen käyttänyt apunani erilaisia kysymyksiä: kuka minä olen (tekojen tasolla), miltä minusta tuntuu, miten tunteeni näyttävät ulospäin, millainen haluaisin olla ja millainen kuvittelen olevani. Olen listannut joitakin vastauksia, vaikka kysymyksiin voisi syventyä vielä paljon enemmän. Jonkinasteisen yksityisyyden suojan nimissä en avaa kaikkia kohtia yksityiskohtaisesti.

Taulukko 1. Kuka minä olen.

Kuka minä olen (TEOT)	<p>englanninkielinen koulu</p> <p>harrastukset: viulu, teatteri, kitara, tanssi, teoria, isoskoulu, jooga, parkour</p> <p>ilmaisutaidon lukio</p> <p>kansanopisto</p> <p>musiikki-iltapäiväkerho</p> <p>harrastukset: basso, avainviulu</p> <p>yms.</p>
Miltä minusta tuntuu (TUNTEET, sisäinen maailma)	<p>"pitäis pitäis"</p> <p>"no joo no jaa"</p> <p>"miks elämä on aina tällasta/mikään ei koskaan muutu"</p> <p>"ketään ei kiinnosta"</p> <p>yms.</p>
Miten minun tunteeni/temperamenttini näkyy (TUNTEET, sosiaalinen maailma)	<p>yleensä maltillinen, dialoginen</p> <p>järjestelmällisyys, tunnollisuus, organisointi</p> <p>läheiset ihmiset tunnistavat ärsyyntymisen</p> <p>yms.</p>
Millainen haluaisin olla (IHANNEKUVA)	<p>kunnianhimoinen, arvostettu taiteilija</p> <p>työkaveri, jonka kanssa halutaan työskennellä</p> <p>rehellinen, empaattinen, läheinen ystävä</p> <p>sosiaalinen kala</p> <p>läsnäoleva, huolehtiva, arvostava kumppani</p> <p>tyylikäs nuori nainen, jolla on homma hallussa</p>

	terveelliset elämäntavat, liikuntaa ja monipuolista, herkullista ravintoa siisti ja järjestelmällinen koti – hygge koti yms.
Millaiseksi koen itseni	näkymätön taiteilija ja työkaveri sosiaalisesti ulkopuolinen yms.

Tämän taulukko ei pohjaa suoraan mihinkään teoriaan vaan siinä on yhdistelty joitakin mielessäni pyörineitä kysymyksiä. Toki identiteettiin liittyviä kysymyksiä on paljon enemmän ja jonkun muun taulukko näyttäisi toisenlaiselta. Jälleen kerran tarkoitukseni on toivottavasti tarjota sinun ajatuksillesi ja prosessillesi yhdenlainen peilaamispiintä.

Jos kaipaat teoreettisempaa viitekehystä, Dunderfeldtin mukaan (2011) identiteettiä ja minuuksia voi ajatella kahdella tavalla:

- identiteetti tai minuus on ainutlaatuinen, sisäinen kokonaisuus = sentraalinen ajattelutapa
- identiteetti tai minuus koostuu monista eri piirteistä, mutta ei ole ehyt kokonaisuus = perifeerinen ajattelutapa

(Dunderfeldt 2011, 19–21.)

Pyrkimykseni tämän opinnäytetyön myötä on kohdata identiteettini sentraalisella ajattelutavalla. Etsin jonkinlaista kokonaisvaltaista kokemusta siitä, kuka olen ammattilaisena ja ihmisenä. Tässä taulukossa olen kuitenkin jäsentänyt ajatteluani eri osiin niin, että se muistuttaa jopa perifeeristä ajattelua.

Mitä enemmän asiaa ajattelee

Mitä enemmän asiaa ajattelee, sitä monimutkaisemmaksi muuttuu kysymys siitä, kuka olen. Loppujen lopuksi jokainen meistä voi olla niin paljon asioita. Mutta toisaalta silti

kaikki eivät ole kaikkea. Jokaisella meistä on meille tyypilliset ominaisuutemme. Esimerkiksi minua kuvataan usein maanläheiseksi, rauhalliseksi, vastuuntuntoiseksi. Siinä on yksi totuus. Mutta sisäisessä todellisuudessani minusta tuntuu välillä aivan toiselta. Tunnen, kuinka menetän malttini. Kuulen päässäni, miten minua ärsyttää pikkujutut. Saan itseni kiinni ajattelemasta pinnallisimpia ja epäsovinnaisimpia asioita. Olemmeko siis sitä, joka näkyy ulospäin vai sitä, mitä koemme olevamme? Olemmeko ajatuksiamme ja tunteitamme? Vai olemmeko tekojamme?

Uskon, että kaikilla ihmisillä on kaikenlaisia ajatuksia, tunteita, motiiveja, ja että se on osa inhimillisyyttä. Kaikki eivät aina ole kokonaisvaltaisesti sitä, mikä näkyy ulospäin. Mutta jos määrittelemme itsemme pelkästään sen mukaan, mitä koemme sisällämme, niin silloinhan kaikki ovat kaikkea? Tai toisaalta nythän mietin vaan omasta näkökulmastani. Voi olla, että minulle itsestäänselvät tunteet eivät ole tuttuja jokaiselle.

Esimerkiksi yhtenä iltana teekupposen äärellä juttelin naapurini kanssa käsitteestä ihaneminä. Hän sanoi, ettei koe sellaisia tunteita, että hänen pitäisi olla jotakin jonkun muun silmissä. Että pitäisi opiskella, käydä töissä, harrastaa liikuntaa, tavata ystäviä ja viettää vielä perhe- tai parisuhde-elämää. Katsoin häntä silmät suurina: miten niin hän ei kokenut sellaisia paineita? Toisaalta näihin asioihin vaikuttaa sitten jokaisen tausta ja kasvat. Ehkä naapurillani on sellaiset vanhemmat, jotka eivät ole kokeneet paineita siitä, millainen pitäisi olla. Näin he ovat välittäneet lapselleen sellaista ilmapiiriä, että ei tarvitse ottaa paineita. Ehkä omat vanhempani ovat kokeneet suorituspaineita ja minä olen oppinut sellaiseen ilmapiiriin jo lapsuudessani.

Identiteetti

Identiteetillä tarkoitetaan kaikkea sitä, millaiseksi ihminen käsittää itsensä. Tähän liittyy keskeisesti myös yksilön kokemus omasta arvostaan. Hyvään itsetuntemukseen perustuva identiteettikokemus voi olla merkittävä voimavara, mutta identiteetti voi myös olla haaste hyvinvoinnille, jos se on rakentunut esimerkiksi kielteiseksi koettujen ominaisuuksien ympärille. - -

Identiteetti – Kuka minä olen? (2019.)

Edellisen Suomen Mielenterveysseuran selityksen valossa identiteettiäni ovat kaikki nuo edellä mainitut asiat. Yhtä lailla se, että olen käynyt kaksikielisen koulun kuin se, että haluaisin olla sosiaalinen kala. Tämä koskee myös teatterin ja musiikin tekemistä. Ne

ovat molemmat osa identiteettiäni. Mutta tavallaan sen tiesinkin. Kyse taitaakin olla siitä, annanko itseni olla juuri sellainen kuin olen. Millä tavalla arvostan itseäni ja omia kykjäni?

Itsetunto

Yksi asia, joka vaikuttaa siihen, miten taulukon kysymyksiin vastaa, on itsetunto. Jos itsetuntoni olisi parempi, saattaisin nähdä itseni monipuolisemmin ja positiivisemmin. Jos itsetuntoni olisi huonompi, kuva itsestäni olisi myös kapeampi ja negatiivisempi. Toisaalta myös itsetuntemuksen lisääminen vaikuttaa itsetuntoon.

Taulukon vastauksista voin tunnistaa suorittajaminän. Esimerkiksi ”Miltä musta tuntuu” -listan ensimmäinen kohta ”pitäis pitäis” liittyy tähän. Toinen havainto on se, että ”Millainen mä haluaisin olla” -lista on selvästi pidempi kuin ”Millaiseksi mä koen itseni” -lista. Jälkimmäisen listan kohdat olivat sävyltään negatiivisempia. Tarkoittaako tämä, että identiteettini voisi rakentua myös enemmän positiivisten asioiden ympärille? Tämän ei tarvitse olla hyvä tai huono asia vaan toteamus. Tämän opinnäytetyön tarkoitus ei ole muuttaa näitä asioita vaan lähinnä tuoda ne tarkastelun kohteeksi.

Silti itsetunto on hyvin tärkeä asia, myös osana ammatillisuuttani. Sekä teatterin että musiikin parissa työskentelee oman persoonansa kautta. Luovaa tai taiteellista työtä ei voi tehdä jonkin kaavan mukaisesti, mekaanisesti tai nappia painamalla. Edes opettamista ei voi tehdä valmiin kaavan mukaan, suojahaarniska päällä. Sekä taiteellisuus että vuorovaikutus edellyttävät sitä, että hengittää omana itsenään ja käyttää sekä järkeä että tunnetta.

Täten itsetunto ja se, miten itsensä kokee, vaikuttaa myös työntekoon. Hyvällä itsetunnolla on helpompaa asettaa itsensä alttiiksi luovaan prosessiin ja vuorovaikutukseen. Huonolla itsetunnolla oma keskittyminen menee enemmän omaan itseensä ja omaan epävarmuuteen kuin varsinaiseen työhön. Ainakin itse olen kokenut näin.

Viimeisen vuoden aikana ammatillinen itsetuntoni on kasvanut selvästi. Olen tehnyt monia asioita, jotka vuosi sitten olivat vasta haaveita. En tiedä, onko valmistumisen viivästyminen voinut vaikuttaa asiaan positiivisella tavalla. Vaikka opiskelutoverit ovat myös tärkeitä ihmisiä ja turvaverkko, on vaikea olla vertaamatta itseään ympäröivään ryhmään.

Kuten opinnäytetyöni johdannossa kerroin, neljännen vuoden aikana välttelin luokkalaisiani ja tunsin häpeää. Ehkä tämän vertailukohdan puuttuminen on auttanut minua tarkastelemaan omaa tekijyyttäni ja kiinnostuksen kohteitani.

Itsetuntoa kehittääkseen on järkevää tutustua itseensä kunnolla, sillä hyvä itsetuntemus on vahvan itsetunnon perusta. - - Itsetunnon kannalta on myös hyödyllistä pohtia sitä, onko oma käsityksesi itsestäsi totuudenmukainen. Oletko todella sellainen kuin itsellesi uskottelet?

Hyvä itsetunto on optimistista realismia (2019.)

5 ONKO TÄMÄ VAIN VAIHE?

Toinen syy, joka voi olla valmistumisen viivästyksen taustalla, on elämäntilanne. Äkkiseltään ”elämäntilanne” kuulostaa tilanteelta, jossa on tapahtunut jotakin dramaattista tai erityisen haastavaa. Mutta tarvitseeko elämäntilanteen tarkoittaa sitä?

Outoja tuntemuksia

Mulla on tullut sellaisia outoja tuntemuksia tänä keväänä. Sellaisia, että samaan aikaan mä haluaisin unohtaa kaiken, mitä on ollut tätä ennen. Tuntuu, että en millään jaksakaan kantaa koko historiaani. En halua muistaa kaikkea. Eikä kyse ole siitä, että elämä olisi ollut jotenkin erityisen raskas tai traumaattinen. Mutta tuntuu jotenkin, että mä en jaksakaan kannatella kaikkea sitä, mitä on ollut. Mä vaan haluaisin heittää menemään vanhoja vaatteita ja niiden mukana sen, kuka mä oon joskus ollut.

Samaan aikaan mua pelottaa. Pelkään, että jos mä en muista niitä asioita, niin kuka sitten? Ei mun elämässä ole ketään muuta, joka olisi ollut yhtä pitkään tai yhtä hyvin läsnä kuin mä itse. - - Mä pelkään, että jos mä en muista, niin koko mun aikaisempi elämä unohtuu. Että kaikki katoaa, koko mun historia.

Tää liittyy kyllä ihan varmasti tähän vaiheeseen. Että mä oon valmistumassa koulusta. Että mä oon oikeesti siirtymässä aikuisuuteen. Että mä en voi paeta mihinkään opintoputkeen vaan mun pitää oikeasti ottaa vastuu siitä, miten mun elämä kulkee. Entä jos mä en löydäkään mielekästä tapaa toteuttaa sitä? Entä jos kaikki onkin vaikeeta ja perseestä? Entä jos elämästä ei tule sellaista kuin elokuvissa? Millä tavalla mä voin elää?”

(Kirjoittajan päiväkirja, 13.3.2019.)

Tuntemus vaivasi minua sen verran, että etsin vastausta elämänkaaripsykologiasta. Elämänkaaripsykologian perusajatus on se, että ihminen kehittyy koko elämänsä ajan. Useimmiten kehityspsykologiassa keskitytään lapsuuden ja nuoruuden kehitykseen, mutta ihminen kehittyy vielä aikuisuuden eri vaiheissa ja vanhuudessakin.

Psykologi Tony Dunderfeldtin (2011) elämänkaari-teorian mukaan noin 27 vuoden ikään liittyy ilmiö nimeltä itsenäinen suhtautuminen menneisyyteen. Hän kuvaa asiaa niin, että vaikka ihminen haluaa olla itsenäinen, hänen ajatuksissa, tunteissa ja teoissa näkyy vielä hänen menneisyytensä eli hänen perheensä. Tällä tavoin hän ei ole täysin vapaa. Kun ihminen on elänyt toistakymmentä vuotta vanhempiansa vaikutuksen piirissä, hän on sisäistänyt sen ajan kodin tunnelmat, arvot, säännöt ja käytöstavat. (Dunderfeldt 2011,

104.) Tämän valossa edelliset tuntemukset ovatkin normaali osa kasvua aikuisena! Kriisit kuuluvat kehitykseen!

Ovien auki pitäminen

Nykyisen elämänvaiheen pohdinnan tueksi onkin kiinnostavaa tutkia, onko menneissä elämänvaiheissa jotain samankaltaisuutta. Esimerkiksi kiinnostus monialaisuuteen on ollut elämässäni läsnä ensin harrastusten ja sitten ammatinvalinnan kysymyksen muodossa.

Yle Uutisten mukaan (2009) kaksi kolmasosaa 15–29-vuotiaista nuorista harrastaa jotain luovaa harrastusta. 40 prosentilla nuorista on enemmän kuin yksi harrastus. Noin 10 prosentilla taideharrastuksia on jopa viisi! (Nuoret harrastavat kulttuuria yhä enemmän 2009.) Peruskoulun aikana olin juuri sellainen kunnon oppilas, joka viettää vapaa-aikansa kunnollisesti monissa harrastuksissa, itseään kehittäen. Harrastin teatteria, viulun soittoa, kitaran soittoa, musiikinteoriaa ja tanssia.

Monista kiinnostuksen kohteista seurasi haasteita ajankäytössä. Kaikkea ei voi harrastaa, vaikka kuinka kiinnostaisi. Viikossa eivät vain riitä tunnit soittaa viulua ja kitaraa, käydä teatteritreeneissä ja tanssitunneilla, opiskella musiikin teoriaa ja hoitaa koulutehtävät kunnolla, vapaa-ajan vietosta puhumattakaan. Jotain oli pakko pudottaa pois, vaikka en olisi halunnut. Minua pelotti – entä jos jokin ovi sulkeutuu? ”Mutta mähän voin vuorotella. Jos tänä vuonna keskityn musiikin teoriaan, niin ehkä ensi vuonna voin tanssia.” Tällaisella keplottelulla pärjäsin vielä yläasteen.

Lukiassa vapaavalintaisten opintojen myötä taideopintojen osuus kasvoi, mutta toisin kuin luulisi, se ei helpottanut ajankäyttöä. Se, että tekee taidetta myös päiväsaikaan, ei poista sitä, ettei sitä tekisi myös iltaisin. Mitä enemmän jotakin tekee, sitä enemmän sen sisältä aukeaa lisää vaihtoehtoja. Mutta kaikkeen ei ole mahdollista keskittyä yhtä vahvasti tai syventyä yhtä paljon. Elämä pakottaa valitsemaan jotakin, joskus myös sen kustannuksella, että jotain muuta jää pois.

Tämä on kummitellut mielessäni usein opiskeluaikana. Mitä se tarkoittaa, että opiskelen teatteria enkä musiikkia? Vaikka kuinka haluaisin, minun on mahdotonta olla samalla tasolla soittajana kuin ammattisoittajat, jotka treenaavat kokopäiväisesti. Tarkoittaako

tämä sitä, että en ole muusikko? Että niin kauan kuin koulutukseni musiikin osalta pohjautuu musiikkiopistoon ja kursseihin, tulen olemaan harrastaja?

Tietenkin termeihin voi suhtautua eri tavoin. Harrastaja on englanniksi *amateur*, joka tulee ranskan kielen sanasta *amateur*, joka taas tulee latinan kielen sanasta rakastaja tai rakastaa (Wiktionary 2019). Eli mitä pahaa on olla harrastaja? Harrastaja rakastaa sitä, mitä tekee! Sitä paitsi termiin ei sisälly mitään viitteitä harrastamisen taitotasosta – harrastaja voi olla niin vasta-alkaja kuin pitkäaikainen harrastajakin. Pääasia on intohimoisessa tunnesuhteessa. Ammattilaisuuden myötä tulevat myös työn arkiset, rutinoituneet ja tylsät puolet.

Opiskeluajan kuluessa olen havainnoinut tätä suhteessani teatteriin. En voi enää mennä katsomaan teatteriesityksiä samalla tavalla kuin aiemmin. Jossakin kohtaa niin sanotut ammattilaislasit lipsahtavat silmille ja alan katsoa esitystä siitä näkökulmasta, mitä olisin itse tehnyt toisin. Tämä on varmaan ihan normaali osa oman ammatillisen silmän kehittämistä ja oman tyylin hakemista. Tavallaan olenkin iloinen siitä, että esitykset herättävät minussa tällaista tutkailua. Toisaalta minun on yhä vaikeampi heittäytyä puhtaasti esityksen vietäväksi ja vain nauttia elämyksestä.

Haluanko samaa musiikin osalta? Haluanko, etten voi enää kuunnella musiikkia vain fiilistellen? Olenko valmis luopumaan siitä voidakseni sanoa itseäni ammattilaiseksi? Tuntuu uhraukselta, mutta tähän mennessä pieni ääni sisälläni ei myöskään ole tyytynyt saamaan ”harrastaja”. Täten olen koittanut viedä harrastuneisuuttani ammattimaisempaan suuntaan ainakin pääsoittimeni kohdalla. Sen sijaan musiikin harrastamiseni on laajentunut: olen alkanut kuunnella musiikkigenrejä, joita on itse soita, sekä opetellut uusia soittimia.

Jos jossain vaiheessa päädyn tekemään pelkkää musiikkia kokopäiväisesti (jonkinasteisten jatko-opintojen merkeissä), luultavasti tarvitsen jonkin uuden harrastuksen. Kenties jonkin ei-taiteellisen. Naistenlehdistä voi lukea näyttelijöiden tai ohjaajien haastatteluita, mitä muita mielenkiinnon kohteita heillä on. Joku mainitsee ruoanlaiton, jotkut esittelevät kotinsa sisustusta. Kieltämättä sisustaminen on ihan kivaa, samoin leipominen. Parisen vuotta sitten kiinnostuin hygien käsinteestä. Miten se näkyy kodissa, miltä se tuntuu ja mikä tekeminen edesauttaa sitä. Ehkä nämä olisivat minun harrastuksiani? Kouluaikana pidin myös melko paljon kielten opiskelusta. Erilaisten älypuhelinsovellusten myötä on mahdollista opiskella monia kieliä niin perinteisemmällä kuin ei-perinteisillä

tavoilla. Tätä opinnäytettä kirjoittaessa olen alkanut nollaamaan aivoja opiskelemalla arabian aakkosia.

Elämässä on siis pakko tehdä valintoja, koska aika ei yksinkertaisesti riitä kaikkeen. Tai entä jos olisi vain yksi kiinnostuksen kohde? Mutta kuten aiemmin kirjoitin, sen yhdenkin kiinnostuksenkohteen sisältä alkaa löytää yhä enemmän tasoja. Jos olisin kiinnostunut pelkästään ruoanlaitosta, niin mitä enemmän ruokaa laittaisin, sitä enemmän alalajeja alkaisin tunnistaa. Minua ehkä kiinnostaisi kokeilla niin thaimaalaista kuin meksikolaista keittiötä. Jo curryruokien tai tortillojen sisältä aukeaa kokonainen maailma!

Voimme miettiä asiaa myös nykypäivän työelämän kannalta. Työelämä on muuttumassa pirstaleisemmaksi, joten on luultavaa, että monien täytyy joko uudelleen kouluttautua tai ainakin jatkokouluttautua jossain vaiheessa uraansa. Eli olisiko monialaisuus sen kannalta hyvä asia? Mutta toisaalta kun työilmoituksia selaa, lähes poikkeuksetta työnantajat vaativat jotain alan koulutusta tai vähintään työkokemusta. Minne ovat hävinneet ne ajat, jolloin työilmoituksia katsottiin lehdestä ja sitten mentiin työnantajalle näyttäytymään ja sitten työt jo alkoivatkin? Vai tapahtuiko tätä vain mykkäfilmeissä... Tarkoitin sitä, että taidealan työpaikkoja harvemmin löytyy TE-palveluiden sivuilta ja useimmiten työt tulevat jotain muuta kautta. Jos ei satu saamaan töitä suhteiden kautta tai olisi muuten halukas tekemään jonkin muun alan töitä, niin pitäisi olla pohjakoulutus kaikkeen muuhunkin!

Mutta kaikkien ovien auki pitäminen on raskasta. Se on uuvuttavaa ja mitä enemmän ovia yrittää pitää auki, sitä varmemmin jokin niistä lipsahtaa otteesta kiinni. Juttelin asiasta erään ystäväni kanssa ja toi esiin myös kolmannen näkökulman: entä jos ovien auki pitäminen itsessään sulkee joitakin ovia? Ei ole mahdollista tarttua johonkin tilaisuuteen, koska on jo kiinni kaikissa edellisissä ovissa! Apua, mitä tässä oikein kuuluisi tehdä!

6 ONKO KRIISI UHKA VAI MAHDOLLISUUS?

Miksi muutos pelottaa?

Tutkiessani aiheitani kokeilin syöttää erilaisiin netin hakukoneisiin muutokseen liittyviä hakusanoja. Kun syötin netin hakukoneeseen ”miksi muutos pelottaa”, sain heti lukuisia osumia artikkeleihin, jotka kertoivat, miten elämänmuutoksen kohtaaminen tai tekeminen tapahtuu. Kun kirjoitin Vaski-kirjaston hakukenttään ”muutos”, tuli vastaan teoksia niin kaunokirjallisuuden, runouden, elämäntaito-oppaiden, valtio-opin, liiketalouden, ekologian kuin kristillisen hartauskirjallisuuden parista. Väistämättä tulee mieleen sanonta: ”Ainoa elämässä pysyvä asia on muutos.” Muutos koskettaa kaikkea ja kaikkia. Jos muutos on vääjäämätöntä, minkä takia se herättää vastustusta, pelkoa, surua, vihaa?

Muutosta on monenlaista. On eri asia, jos tapahtuu muutos tai jos tehdään muutos. Tapahtuva muutos otetaan vastaan, siihen on vaikeaa tai mahdotonta vaikuttaa, sitä ei välttämättä edes huomata. Tehtävä muutos on aktiivista ponnistelua ja oppimista. Molemmat voivat olla vaikeita tai helppoja.

Muutoksessa on kyse siitä, että jokin asia muuttuu toiseksi. Tämä voi olla elämäntilanne, elämäntavat, omat uskomukset... Joka tapauksessa kärjistetyksi sanoen A:sta tulee B. Jos B ei ole ennestään tuttua, kyseessä on hyppy tuntemattomaan. On luonnollista, että tuntematon herättää ihmisessä pelkoa. Onhan tämä lajin säilyvyyden kannalta elintärkeää! Juurikin ihmisen selviytymiseen kuuluu se, että tuntemattoman asian kohdantesaan aivot skannaavat, onko tuntemattomassa jotain tuttua vai ei, onko edessä uhka vai ei. Näin valmistumisen vaikeuden äärellä haluan pysähtyä hetkeksi sen ääreen, onko nykytilannetta muistuttavia tilanteita ollut joskus aiemmin. Voisiko niistä tilanteista olla apua nyt?

Kun olin 19-vuotias

Olin suurimman osan peruskoulusta tuntenut oloni jotenkin ulkopuoliseksi. Luokallamme oli 36 henkilöä eikä ollut rinnakkaisluokkia. Periaatteessa tämä olisi voinut ruokia yhteisöllisyyttä, mutta en koskaan kokenut tulevani täysin hyväksytyksi.

Muistan edelleen odotukseni lukiotani kohtaan. Ajattelin, että kunhan pääsen ulos peruskoulusta ja lukioon, niin elämäni muuttuu kerralla. Minusta tulee rentoutuneempi, sosiaalisempi, avoimempi taideopiskelija! Toteutan itseäni enkä pelkää tutustua uusiin ihmisiin! Uskallan tehdä asioita, joita en ole aiemmin uskaltanut!

Kun koitti lukion neljännen vuoden syksy, minulla iski kriisi. Katsoin kouluun tulleita uusia ykkösiä ja olin katkera siitä, että heillä oli kaikki vielä edessä. Heille olisi vielä mahdollista tehdä tulevien vuosien aikana vaikka mitä. Heillä olisi mahdollisuus kasvaa Sellaisiksi Ihmisiksi. Ihmisiksi, jollaiseksi minä en ollut tullut. Minusta tuntui, että en ollut yhtään sen avoimempi, rennompi tai rohkeampi. Edelleen stressasin kouluarvosanoja ja vietin elämäni tunnollisesti harrastusten ja projektien parissa.

Syksyllä yhtenä iltapäivänä istuin opinto-ohjaajan toimistossa keskustelemassa ylioppilaskirjoitusten aikataulustani. Minulla oli tarve sanoa jollekulle ääneen se, mikä herätti minussa sisäistä paniikkia. Että en ole tullut sellaiseksi ihmiseksi kuin ajattelin, että tulisin. Opinto-ohjaaja katsoi minua rauhallisesti, todeten: ”Kehitystä ei voi kiirehtiä.” Tämä kaikuen korvissani poistuin opinto-ohjaajan toimistosta käytävään uusien ykkösten laumojen keskelle.

Ehkä lukion viimeisenä vuonna minulla oli sellainen tunne, että minun pitäisi olla valmis – vaikka eihän kukaan meistä ole täysin valmis! Vai oliko minulla jonkinlainen käsitys siitä, millainen aikuinen minun pitäisi olla?

Vuoden 2009 Nuorisobarometrissä 15–29-vuotiailta nuorilta kysyttiin, milloin heidän mielestään on aikuinen. Eniten samaa mieltä oltiin siitä, että kun ihminen ottaa vastuun omista päätöksistään, hän on aikuinen. Seuraavaksi eniten myönteisiä vastauksia sai taloudellinen itsenäisyys, elämän päämäärät, omat lapset ja avo- tai avioliitossa oleminen. Oman identiteetin löytäminen tuli kuudentena. (Myllyniemi 2009, 138–139.)

Venyvät opinnot

Hetkinen. Tein lukion neljässä vuodessa. Syyksi ajattelin, että ehtisin paremmalla ajalla tehdä kaikkia taiteellisia projekteja. Halusin tehdä vielä musiikin lukiodiplomin, teatterin lukiodiplomin, kirjallisen ilmaisun lopputyön... Lisäksi oli kasa noita ylioppilaskirjoituksia: äidinkieli, englanti, ruotsi, matematiikka, ranska, historia ja oliko vielä psykologia. Valinta

tuntui sosiaalisesti vaikealta, sillä läheisimmät ystäväni valmistuivat kolmessa vuodessa. Koin jääväni rannalle, kun he lähtivät lentoon maailmalle.

Oliko kyse oikeasti siitä, että halusin tehdä asioita rauhallisemmassa tahdissa? Toisaalta putkesta pois jättäytyminen antaa jotenkin omaa hengitystilaa. Toisaalta kenties minua pelotti. Edessä oli muutos ja ensimmäiset askeleet kohti aikuisuutta. Kyse ei ollut siitä, että en olisi tiennyt, mille alalle haluan. Halusin taidealalle, teatterin tai musiikin pariin. Jostakin olin kuullut teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelmasta, joten minulla oli kiinnostusta Metropolian suuntaan. Mutta ehkä kyse oli siitä, että en kokenut olevani valmis ihmisenä vielä kolmen vuoden kohdalla. Että kaikki oli tapahtunut liian äkkiä enkä ollut edes tajunnut, mitä kaikkea haluan saavuttaa koulun aikana. Joten viimeisenä kevään tykitin menemään. Viimeisten ylioppilaskirjoitusten jälkeen tein taideprojekteja toinen toisensa perään. Ehkä vasta näiden projektien jälkeen uskoin itseeni paremmin.

Onko nykyisessä tilanteessa jotain samaa? Että opintojen aikana en ole uskonut itseeni? Voi olla vaikeampaa olla taiteilija taiteilijoiden keskuudessa kuin taiteilija ei-taiteilijoiden keskuudessa. Toisin sanoen voi tuntua haastavammalta uskoa omaan taiteeseensa, kun näkee niin paljon hyvää ja kiinnostavaa taidetta ympärillään. Vai onko venyneessä valmistumisessani kyse siitä, että minun on vaikea luottaa elämään ja siihen, että elämä kantaa?

Opiskelemaan pääseminen – kun suunnitelmat muuttuvat

Elämään luottaminen voi pelottaa. Voi tuntua siltä, että elämä on vain vastaantuleva virta asioita, joille ei voi mitään. Ainakin itselleni tunne hallinnan puutteesta on kipupisteitäni. Tätä voi kuitenkin helpottaa tarkastelemalla elämäntapahtumia toisesta näkökulmasta.

Psykologi Baltessin ja muiden tutkijoiden mukaan (1980) elämäntapahtumat voidaan jakaa kolmeen eri luokkaan:

- normatiiviset tapahtumat eli kaikille yhteiset ikään liittyvät tapahtumat
  - normatiiviset tapahtumat eli historian kulkuun liittyvät tapahtumat
  - ei-normatiiviset tapahtumat eli yksilölliset elämäntapahtumat
- (Dunderfeldt 2011, 52).

Kun olin hakemassa opiskelemaan, hain aluksi pelkästään Helsinkiin. Olin kasvanut Helsingissä ja aina kuvitellut, miten opiskelisin ja aikuistuisin siellä. Miten muuttaisin omilleni kuten isosiskoni. Miten asuisin jossakin kivassa kämpässä, kävisin koulua Metropolissa, ja tulisin vuosien aikana viettäneeksi aikaa Vanhankaupungin lahdella.

Asiat eivät olleetkaan minusta kiinni. Metropolian teatteri-ilmaisun ohjaaja -koulutus päätettiin lakkauttaa, ja viimeiset opiskelijat otettiin sisään keväällä 2013. Hain jälleen, mutta jäin ensimmäiselle varasijalle. Kukaan ei perunut opintojen aloitusta. Monet kansanopistokaverini pääsivät, mutta en minä. Tämä oli tilanne, jossa normatiivinen, historian kulkuun liittyvä tapahtuma esti opiskelemaan pääsyni.

Toisaalta tätä seurasi persoonaani liittyvä valinta. Kun suunnitelmani asetettiin kyseenalaiseksi, olisin voinut tehdä valinnan olla jatkamatta hakemista, tehdä jotain muuta. Kuitenkin tein valinnan jatkaa hakemista ja hakea myös Turkuun. Halu saada teatterista ammatti painoi sen verran. Toisaalta opiskelemaan hakeminen tuntui parikymppisenä erittäin luonnolliselta vaihtoehdolta, joten tavallaan tämä oli myös normatiivinen, ikään liittyvä tapahtuma.

Tätä taas seurasi jonkinlainen sattuma tai onni. Hain Turkuun ja pääsin ensimmäisellä yrittämällä sisään opiskelemaan. Entä jos hakijajoukko olisi ollut erilainen enkä olisikaan päässyt? Olisinko lannistunut ja päätenyt tekemään jotain muuta? Olisinko hakeutunut opiskelemaan yhteisöpedagogiksi? Kaiken lisäksi kävin vain kahdessa asunonäytössä ja toinen, haluamani asunto tärppäsi. Oliko tässä ei-normatiivinen, henkilökohtainen lottovoitto?

Mitä kaikkea elämässä ei ole tapahtunut

Muutoksen edessä voi pelätä tuntematonta tulevaisuutta. Päässä voi liikkua monia ”Entä jos?”-tyyppisiä ajatuksia. Entä jos asiat eivät onnistu? Entä jos kaikki menee kuitenkin pieleen? Tällöin voi olla virkistävää kääntää asetelma jopa pääläelleen. Mitä kaikkea elämässä ei ole ainakaan tapahtunut?

Harrastin lukion aikana hetken aikaa parkouria. Olin ajatellut, että minä en olisi tyyppi, joka kykenisi sellaiseen. Yllätyksekseni harjoittelemalla opin aivan perusjuttuja: esteen

ylityksiä, muurille nousuja. Kuitenkin kun piti treenata sekä oikealla että vasemmalla puolella, huomasin, miten minua jännitti. Olen oikeakätinen, joten vasen puoli tuntui vaikeammalta. Katselin, miten pikkulapset hyppivät menemään. Heitä ei pelottanut. Minä huolehdimin siitä, mitä kävisi, jos törmäisin tai laskeutuisin jotenkin huonosti. ”Voi ei, mä saatan teloa käteni tai sormeni – ja sit mä en pysty soittamaan!” Lopetin harrastuksen kevään jälkeen.

Vaikka lopetin parkour-harrastuksen haavereiden välttämiseksi, sehän ei estä, etteikö jotain voisi sattua tulevaisuudessa. Mutta niin pelottavaa kuin se onkin, en voi suunnitella elämääni sen pohjalta. Elämän sattumanvaraisuus täytyy hyväksyä ja se, ettei kaikkea voi hallita. Toisaalta ajatuksen voi kääntää myös pääläelleen: mitkä kaikki asiat ovat elämässä hyvin? Mitä kaikkea hankalaa ei ole sattunut? Näillä sanoilla seuraavaksi käännän katseen kohti tulevaisuutta.

7 ENTÄPÄ SITTEEN TULEVAISUUDESSA

Opettamisen kohtaamisesta

Tänä vuonna minun on ollut pakko saada viimeiset opinnot valmiiksi – minun on ollut pakko kohdata opettaminen. Aloitin kevyemmin pitämällä hyggekerhoa. Sen jälkeen sattumalta sain mahdollisuuden päästä työskentelemään konservatoriolle nuorisokuoron pariin. Lähtökohdat olivat todella otolliset: en ollut yksinään vastuussa ryhmästä vaan työskentelin jonkinlaisena oman alani asiantuntijana tai työparina. Mutta osallistujat olivat alaikäisiä eli periaatteessa vielä lapsia.

Muutamissa ensimmäisissä treeneissä vedin aika tavanomaisia tutustumisleikkejä. Yllätyin sitä, miten hyvin ryhmä lähti mukaan. Suurin osa energiastani ei mennyt ryhmän kasassa pitämiseen vaan pystyimme sujuvasti siirtymään asiasta toiseen. Ryhmäläiset kuuntelivat ja toimivat. ”Ai, tällasta tää voi olla”, mietin silloin.

Vähitellen olen tullut tutummaksi ryhmän kanssa. Rentoutuminen näkyy ehkä siinä, että ryhmä välillä myös kuhisee, mutta minä uskallan vaatia huomion takaisin tekemiseen. Rentoutuminen näkyy myös tekemisen laadussa – miten ryhmäläisten ilmaisu on selvästi kasvanut rohkeampaan suuntaan. Tämän nähdessäni olen kokenut innostuksen ja ylpeyden tunteita.

Maaliskuussa yhtenä viikkona normaalit harjoittelutilat olivat varattuja muuhun käyttöön, joten normaaleja treenejä ei pidetty. Minä sain pitää ylimääräiset treenit, jotka keskittyivät teatteriharjoitteisiin, ja sinne saivat tulla halukkaat. Yllätyksekseni paikalle tuli melkein kymmenen osallistujaa ja tehdessämme asioita meillä oli todella hauskaa! Kun osallistujat olivat lähteneet ja minä olin pakkaamassa tavaroitani, huomasin, että en ollut niin väsynyt kuin ennakoisin. Rauhassa poistuin tilasta ja hymyilin miettiessäni ryhmääni. ”Hetkinen. Ihan niin kuin mä olisin ONNELLINEN”, mietin.

Olenko löytänyt sisäisen opettajani? Olenko sittenkin löytänyt tavan toteuttaa teatteri-ilmaisun ohjaajan ammattia omalla tavallani? Opettaen, esiintyen, tehden valo- ja äänisuunnitteluja... Jostain syystä en halua ajatella pidemmälle. Vielä en ole valmis määrittelemään itseäni, mutta jotain tuntuu lokahtaneen kohdalleen.

8 LOPPUSANAT

Opinnäytetyössäni olen käsitellyt omaa ammattiin valmistumisen viivästymistä. Olen tutkinut valmistumisen viivästymistä ilmiönä, omaa ammatillista identiteettiäni, vaihtoehtoisia tapoja käsittää uraa, henkilökohtaista identiteettiäni, nykyistä elämänvaiheeni sekä menneisyyden kriiseistä saatuja oivalluksia. Henkilökohtaisen pohdinnan vastapainoksi olen etsinyt teoreettisia näkökulmia.

Opinnäytetyöni pohjana on ollut uskomus siitä, että itsetuntemus on ihmiselle hyödyllistä ja tarpeellista. Varsinkin elämän muutoskohdassa kaikki saattaa tuntua hieman kaottiselta ja vaikealta jäsentää. Silloin on tärkeää yrittää hahmottaa, kuka on, mistä on tulossa ja minne kenties menossa. Ammattiin valmistuminen on muutoskohta, jossa opiskelijan rooli vaihtuu työssäkävijän rooliksi. Tunnepuolella muutos voi nostaa mielessä myrskyjä, mutta itsetuntemus antaa ankkureita myrskyn keskelle.

Tulevassa ammatissani teatteri-ilmaisun ohjaajana olen vuorovaikutuksen ammattilainen. Tehtäväni on olla tekemisissä ihmisten kanssa, ja kohtaamani ihmiset voivat olla hyvinkin monenlaisia. Voidakseni kohdata erilaisia ihmisiä, jotka ovat erilaisissa elämäntilanteissa, on tärkeää, että tunnen itseni ja koen oloni turvalliseksi ja maadoittuneeksi. Se on ammattitaitoani.

Tämän opinnäytetyön valmistuminen on ollut pitkä prosessi ja tutkimusmatka itseeni, ja sen tarkoitus on kirkastunut vasta vähitellen. Olen pyrkinyt saamaan paperille hankalasti hahmotettavia tuntemuksia, ja haluan uskoa, että yksilöllisistä ajatuksista, tunteista ja prosesseista voi tunnistaa myös yhteisiä kokemuksia ja yleisiä ilmiöitä. Mitä pidemmälle olen kirjoittanut, sitä enemmän olen ajatellut kaikkia niitä, jotka painivat samanlaisten kysymysten parissa. Heille haluan sanoa, että he eivät ole ainoita!

Haluan kiittää opettajaani Ari Ahlholmia, sillä ilman hänen kannustustaan en olisi uskaltanut tarttua tähän aiheeseen. En olisi tässä kohdassa omaa prosessiani, näin rauhallisin mielin ottamassa askelta kohti ammattilaisuutta ja aikuisuutta. Keskusteluissamme on tuntunut sekä eteenpäin työntävä kannustus että takamukselle potkivat tavoitteet. Kiitos kärsivällisyydestä ja empatiasta, Ari!

Haluan kiittää myös muita Taideakatemiaan opettajiani tästä viiden vuoden matkasta. Kiitos Minna Haapasalolle, joka on aina kannustanut etsimään omaa suuntaa ja toteutta-

maan tätä ammattia sitä kautta. Minna, en tiedä, olisinko itse tajunnut ruveta yhdistämään musiikkia ja teatteria. Kiitos sen mahdollisuuden näyttämisestä. Kiitos myös Mervi Rankila-Källströmille ja Marja Sudelle antamastanne opista ja siitä, että olette juuri sellaisia kuin olette! Kiitos myös Ilona Tanskaselle opinnäytetyöni kielen tarkastamisesta ja vinkeistä tekstin hiomiseen.

Kiitos Espoon esittävän taiteen koulu ESKO:n rehtorille Terhi Perälälle, joka on kannustanut minua valmistumaan positiivisella energialla ja sopivilla porkkanoilla.

Kiitos Turun Konservatorion Terhi Lehtovaaralle ja Sigynella-kuorolle, jotka olette autta-
neet minua löytämään sisäisen opettajani.

Kiitokset kaikille matkan varrella minua opettaneille. Kiitos Tikkurilan Teatterikoululle ja sen huikeille opettajille kautta vuosien! Teidän ansiostanne olen tällä alalla. Kiitokset Käpylän musiikkiopistolle, klassisen ja kansanmusiikin linjan opettajilleni. Tätä opinnäytettä viimeistellessäni erityisesti muistan ja kunnioitan Marja Olamaata hänen suoraselkäisyydestään ja kokonaisvaltaisesta taiteilijuudestaan.

Kiitokset luokkatovereilleni Nesits14:lle. Viimeiset pari vuotta olen ollut hankalassa kohdassa kasvua ja välillä kauempana teistä, mutta tulette aina olemaan merkittävä osa kasvuni TIO:ksi. Nähdään ja kuullaan!

Kiitos lähimmäisille, jotka ovat tukeneet tämän prosessin ylä- ja alamäissä. Kiitos Petri Tuomiselle kannustamisesta ja avun tarjoamisesta. Kiitos lina Löppöselle yhteisistä kirjoitussessioista ja tsemppimusiikeista. Kiitos Elina Mäkelälle tsemppiviesteistä. Kiitos Miralle keskusteluista. Kiitos lähimmäisille, jotka ovat odottaneet minun pulpahtavan valmistumisprosessin toiselle puolelle.

Kiitos vanhemmilleni, jotka ovat tukeneet luovuuttani siitä lähtien, kun olen alkanut kinuta omaa viulua ja esittää ihmisten erilaisia kävelytyylejä keittiössä. Kiitos siskolleni pellegeenien jakamisesta ja viimeisten kirjoituspäivien tsemppaamisesta.

Mikä onnen päivä. Olin äsken keskustelemassa Arin kanssa. Ari kysyi: "Mitä itse ajattelet, missä vaiheessa tämä on?" Olin varma, että nyt edessä on kunnon myllytys, mutta vastasin rehellisesti: "Ihan alku ja ihan loppu ovat vielä hieman kesken." Ari vastasi: "Olen samaa mieltä." Hän rohkaisi minua lähettämään tekstin kielen tarkistukseen. Oikeasti! Sitä olin salaa toivonutkin. Mutta että oikeasti! Tämä tulee valmiiksi! Minä tulen valmistumaan! Halleluja! Tekee mieli tanssia! Tekee mieli itkeä. Tanssin ensin, sen jälkeen vähän itken. Tämä viisivuotinen taival tulee päätökseen. Tavallaan se on pelottavaa ja tiedän, että viimeistään palauttaessani

kulkukorttia minut valtaa tyhjyyden tunne. Miten niin tästä lähtien minun pitää pärjätä omillani? Apua, missä ovat mentorini! Mutta toisaalta olo on myös helpottunut. Tämä valmistumisen vaikeus on kestänyt noin kaksi vuotta – ja vihdoinkin se prosessi voidaan saattaa loppuun ja kääntää sivua. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö epävarmuuden, pelon ja häpeän tunteita tulisi jatkossakin. Ehei, nythän tämä vasta alkaa, untuvikkona työelämässä. Mutta yhden vaiheen loppuun saattaminen mahdollistaa uuden alun. Lisäksi uusi alku ei näytäkään niin pelottavalta kuin vuosi sitten, onhan minulla jo syksyn askelmerkit tiedossa. Mutta mitä ensi keväänä tapahtuu... Aijai, sen tiedän ehkä jouluna, mutta se on ihan okei.

(Kirjoittajan päiväkirja, 23.4.2019.)

LÄHTEET

Dictionary.com 2019. Musician. Viitattu 20.4.2019. <https://www.dictionary.com/browse/musician>.

Dunderfeldt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia: lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 14. uudistettu painos. WSOYpro Oy.

Etymonline 2019. Musician. Viitattu 20.4.2019. <https://www.etymonline.com/word/musician>.

Lampikoski, T. 1998. Urasuunnittelun opas: tulevaisuus mahdollisuutena. 1. painos. Juva: WSOY.

Myllyniemi, S. 2009. Taidekohtia: Nuorisobarometri 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97. Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 41. Helsinki: Yliopistopaino Oy. Saatavilla: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/Nuorisobarometri_2009.pdf. 138–139.

Räty, P. & Perttunen, A. 2011. Viivästyisestä valmistumiseen – opintojen etenemisen haasteet ja tukeminen Oulun yliopistossa. PowerPoint-esitys Opiskeluterveyspäivillä 14.11.2011. Viitattu 20.4.2019. https://www.yths.fi/filebank/1271-Viivastymisesta_valmistumiseen_Raty-Perttunen.pdf.

Saarenmaa, K. & Virtanen, V. 2011. Stressi haittaa korkeakouluopiskelijan opintoja. Hyvinvointikatsaus 2/2011. Päivitetty 26.9.2011. Viitattu 20.4.2019. http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-05-30_005.html?s=0#3.

Suomen Mielenterveysseura 2019. Hyvä itsetunto on optimistista realismia. Viitattu 30.4.2019. <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/hyv%C3%A4-itsetunto-optimistista-realismia>.

Suomen Mielenterveysseura 2019. Identiteetti – Kuka minä olen? Viitattu 30.4.2019. <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/identiteetti-kuka-min%C3%A4-olen>.

Suomisanakirja 2019. Muusikko. Viitattu 20.4.2019. <https://www.suomisanakirja.fi/muusikko>.

Uraohjauksen sanakirja 2019. Ammatti-identiteetti. Viitattu 21.4.2019. <http://uraohjauksen-sanakirja.purot.net/ammatti-identiteetti>.

Vihma-Purovaara, T. 2000. Rakas vihattu ura: ohjauksen, dramaturgian ja näyttelijäntyön koulutusohjelmissa vuosina 1979–94 opintonsa aloittaneiden urapolkuseelvitys. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja no. 35. Tampere: Tammerpaino.

Wikipedia 2019. Teatteri-ilmaisun ohjaaja. Päivitetty 13.1.2014. Viitattu 20.4.2019. https://fi.wikipedia.org/wiki/Teatteri-ilmaisun_ohjaaja.

Wiktionary 2019. Amateur. Päivitetty 23.4.2019. Viitattu 1.5.2019. <https://en.wiktionary.org/wiki/amateur#Etymology>.

Yle Uutiset: Kulttuuri. 13.11.2009. Nuoret harrastavat kulttuuria yhä enemmän. Päivitetty 3.6.2012. Viitattu 20.4.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-5917522>.